

TURINYS

Apie Čarlzą Darviną ir jo puoselėtas mokslines idėjas.....	9
Pratarmė lietuviškajam leidimui.....	25
Čarlzas Darvinas (1809-1882) autobiografija	31
Vaikystė - 33. Edinburge - 39. Kembridžas (1828-1831 m.) - 44. Kelionė „Big-liu" - 52. Nuo mano grįžimo į Angliją (1836 m. spalio 2 d.) iki vedybų (1839 m. sausio 29 d.) - 57. Nuo mano vedybų (1839 m. sausio 29 d. ir gyvenimo Upper Gower gatvėje iki išvykimo iš Londono ir įsikūrimo Daune (1842 m. rugsėjo 14 d.) - 58. Gyvenimas Daune (nuo 1842 m. rugsėjo 14 d.) iki dabar (1876 m.) - 64.	
Čarlzas Darvinas, rūšių atsiradimas natūraliosios atrankos būdu, arba pranašesnių veislių išlikimas kovoje dėl būvio	85
Pažiūrų apie rūšių atsiradimą, iki pasirodant pirmajam šio veikalo leidimui, istorinė apybraiža	87
Įvadas.....	97
<i>I skyrius. Kitimas naminėje būsenoje.....</i>	103
Kitimas esant naminei būsenai - 103. Kintamumo priežastys - 103. Įpratimo ir organų naudojimo ar nenaudojimo poveikis. Koreliacinis (santykinis) kitimas. Paveldimumas -107. Naminių atmainų požymiai. Sunkumai, skiriant atmainą nuo rūšies. Naminių atmainų kilmė iš vienos ar daugelio rūšių —111. Naminių karvelių veislės, jų kilmė ir	

skirtumai - 115. Atrankos pradžios taikymas nuo senovės laikų ir šio taikymo išdavos ~ 122. Nesąmoninga atranka - 125. Aplinkybės, palankios žmogaus atrenkamajai veiklai - 130.

II skyrius. Kitimas esant natūraliai būsenai..... 135

Individualūs skirtingumai - 136. Abejotinos rūšys - 138. Smarkiai paplitusios, dažnai užtinkamos ir įprastinės rūšys labiausiai kinta - 144. Kiekviename krašte didesnių genčių rūšys kinta dažniau negu mažesnių genčių rūšys - 146. Daugelis didesnėms gentims priklausančių rūšių panašios į atmainas tuo, kad yra labai artimai, tačiau nevienodai viena kitai giminingos ir ribotai paplitusios - 147. Santrauka - 149.

III skyrius. Kova dėl būvio 151

„Kovos dėl būvio“ terminas vartojamas plačiąja prasme - 154. Geometrinė dauginimosi progresija - 154. Daugėjimą stabdančių kliūčių prigimtis - 157. Sudėtingi visų gyvūnų ir augalų tarpusavio santykiai kovojant dėl būvio - 162. Smarkiausia kova dėl gyvenimo vyksta tarp tos pačios rūšies individų bei atmainų (varietetų) - 166.

IV skyrius. Natūralioji atranka, arba labiausiai prisitaikiusių išlikimas..... 171

Lytinė atranka - 178. Natūraliosios atrankos veikimo, arba labiausiai prisitaikiusių išlikimo, pavyzdžiai - 180. Apie individų kryžminimąsi - 185. Aplinkybės, palankios naujoms formoms susidaryti natūraliosios atrankos būdu - 190. Išmirimas kaip natūraliosios atrankos pasekmė - 194. Požymių išsiskyrimas - 196. Natūraliosios atrankos poveikio bendro protėvio palikuonims galimi rezultatai ryšium su požymių išsiskyrimu ir išmirimu - 200. Apie aukščiausią pakopą, kurios siekia organizacija - 208. Požymių suartėjimas - 211. Santrauka - 213.

V skyrius. Kitimo dėsniai 217

Didėjančio organų naudojimo ir nenaudojimo poveikis ryšium su natūraliąja atranka - 219. Aklimatizacija - 224. Koreliacinis kitimas - 226. Augimo kompensacija ir ekonomija - 230. Pasikartojančios, rudimentinės ir žemos organizacijos struktūros yra kintamos - 231. Nepaprastu laipsniu ar ypatingu būdu išsivysčiusi kurios nors rūšies dalis, palyginti su tomis pačiomis giminingų rūšių dalimis, yra linkusi labai įvairuoti - 232. Rūšies požymiai kinta labiau negu genties - 236. Antriniai lytiniai požymiai kintami - 237. Esti analoginių skirtingų rūšių kitimų, taigi kurios nors rūšies atmaina dažnai įgyja giminingos rūšies požymių arba grįžta prie kai kurių ankstyvo protėvio požymių - 239. Santrauka - 244.

VI skyrius. Teorijos sunkumai 247

Apie pereinamųjų atmainų nebuvimą arba retumą - 249. Apie organinių būtybių su savotiškais įpročiais ir sandara atsiradimą ir apie perėjimą tarp jų - 253. Nepaprastai tobuli ir sudėtingi organai - 261. Perėjimo būdai - 264. Didesni natūraliosios atrankos teorijos sunkumai - 268. Natūraliosios atrankos poveikis organams, kurie atrodo ne itin svarbūs - 276. Kiek teisinga utilitarinė doktrina; kaip įgyjamas grožis - 279. Santrauka. Natūraliosios atrankos teorija apima tipo vienodumo ir egzistavimo sąlygų dėsnius - 285.

VII skyrius. Įvairūs priekaištai, daromi natūraliosios atrankos teorijai 289

VIII skyrius. Instinktas 329

Paveldimi naminių gyvulių įpročio arba instinkto pakitimai - 333. Specialūs instinktams - 337. Prieštaravimai dėl natūraliosios atrankos teorijos taikymo instinktams: belyčiai ir nevaisingi vabzdžiai - 352. Santrauka - 358.

IX skyrius. Hibridizacija 361

Nevaisingumo laipsniai - 362. Dėsniai, lemiantys pirmų kryžminimų ir hibridų nevaisingumą - 367. Pirmų kryžminimų ir hibridų nevaisingumo kilmė ir priežastys - 373. Abipusis dimorfizmas ir trimorfizmas - 378. Kryžminamų varietetų ir jų mišrūnų vaisingumas nėra bendras reiškinys - 381. Hibridų ir mišrūnų palyginimas, nepriklausomai nuo jų vaisingumo - 384. Santrauka - 387.

X skyrius. Apie geologinės kronikos nepilnumą 391

Apie praėjusio laiko nustatymą, sprendžiant iš nuosėdų susidarymo greičio ir denudacijos apimtį - 393. Apie paleontologinių kolekcijų menkumą - 397. Apie gausių tarpinių varietetų nebuvimą nė vienoje formacijoje - 402. Apie staigų išsivystymą giminingų rūšių grupių pasirodymą - 410. Apie staigų giminingų rūšių grupių pasirodymą žemiausiuose mums žinomuose fosiliniuose sluoksniuose - 413.

XI skyrius. Apie organinių būtybių geologinę seką 419

Apie išmirimą - 423. Apie gyvybės formų pakitimus įvykstančius beveik vienu laiku visame pasaulyje - 426. Apie išmirusių rūšių giminingumą tarpusavyje ir su dabar gyvenančiomis formomis - 430. Apie senovinių formų išsivystymo laipsnį, palyginus su gyvenančiomis formomis - 437. Apie nuoseklų tų pačių tipų atsiradimą tose pat srityse vėlesniais terciaro periodo amžiais - 442. Ankstesniojo ir šio skyriaus santrauka - 444.

<i>XII</i> skyrius. Geografinis paplitimas	449
Vieninteliai spėjamojo kūrimo centrai - 454. Paplitimo būdai - 457. Išplitimas ledynmetyje - 464. Pakaitomis vyravę ledynmečiai šiaurėje ir pietuose - 469.	
<i>XIII</i> skyrius. Geografinis paplitimas (tęsinys)	477
Gėlių vandenių organizmai - 477. Apie okeaninių salų gyventojus - 481. Varliagyvių ir sausumos žinduolių nebuvimas okeaninėse salose - 487. Apie salų gyventojų ir artimiausio žemyno gyventojų ryšius - 491. Ankstesniojo ir šio skyriaus santrauka - 497.	
<i>XIV</i> skyrius. Organinių būtybių tarpusavio giminystė, morfologija, embriologija, rudimentiniai organai	501
Klasifikacija - 501. Analoginiai panašumai -512. Apie organines būtybes siejančios giminystės prigimtį - 520. Morfologija - 524. Vystymasis ir embriologija - 532. Rudimentiniai, atrofuotieji ir abortuotieji organai - 543. Santrauka - 548.	
<i>XV</i> skyrius. Bendroji apžvalga ir išvados	551
Paaiškinimai	577
Rodyklė	611